כהן גדול בסוף כל ברכה וברכה והמלך תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה. אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דריב"ל הדיוט כמו שאמרנו. כהן גדול תחלת [א] כל ברכה וברכה המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו: ת"ר קידה על אפים שנאמר ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה על ברכים שנאמר מכרוע על ברכיו השתחואה זו פשוט ידים ורגלים שנאמר הבא נבא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה. אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דמצלו אצלויי. תני חדא הכורע בהודאה הרי זה משובח ותניא אידך הרי זה מגונה? לא קשיא הא בתחלה הא לבסוף. רבא כרע בהודאה תחלה וסוף, אמרי ליה רבנן אמאי קא עביד מר הכי? אמר להו חזינא לרב נחמן דכרע וחזינא ליה לרב ששת דקא עבד הכי, והתניא הכורע בהודאה הרי זה מגונה ההיא בהודאה שבהלל והתניא הכורע בהודאה ובהודאה של הלל הרי זה מגונה כי תניא ההיא בהודאה דברכת המזון:

מתני' המתפלל וטעה סימן רע לו, ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו מפני ששלוחו של אדם כמותו. אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע? אמר להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף:

גמ' אהייא? א"ר חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות, איכא דמתני לה אברייתא המתפלל צריך שיכוין את לבו בכולן ואם אינו יכול לכוין בכולן יכוין את לבו באחת א"ר חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות: אמרו עליו על רבי חנינא וכו': מנא הני מילי? א"ר יהושע בן לוי דאמר קרא בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דשמואל *דאמר שמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב ורבי יוחנן אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה (א) ונתרחק ממנו השתא. *מאי עין לא ראתה אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, רבי *שמואל בר נחמני אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה, שמא תאמר אדם הראשון היכן היה, בגן, ושמא תאמר הוא גן הוא עדן, תלמוד לומר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן גן לחוד ועדן לחוד: ת"ר מעשה שחלה בנו של ר"ג שגר שני ת"ח אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש עליו רחמים, בירידתו אמר להם לכו שחלצתו חמה, אמרו לו וכי נביא אתה? אמר להן לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף, ישבו וכתבו וכוונו אותה שעה, וכשבאו אצל ר"ג אמר להן העבודה לא חסרתם ולא הותרתם אלא כך היה מעשה באותה שעה חלצתו חמה ושאל לנו מים לשתות. ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ר' יוחנן בן זכאי וחלה בנו של ריב"ז אמר לו: חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה, הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים וחיה אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו, אמרה לו אשתו וכי חנינא גדול ממך? אמר לה לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך: *ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות שנאמר וכוין פתיחן ליה בעליתיה (לקבל) [נגד] ירושלם. אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא ואמר רב כהנא *חציף עלי מאן דמפרש חטאיה שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה:

הדרן עלך אין עומדין

כהן גדול בסוף כל ברכה. כל מה שהוא גדול ביותר צריך להכניע ולהשפיל עצמו: אינו זוקף. עד שיגמור: קם מלפני מזבח ה' מכרוע. רישיה דקרא ויהי ככלות שלמה להתפלל והדר קם מכרוע: ארצה. לשון משתטח משמע: דמצלו אצלויי. כשנופלין על פניהם אין פושטין ידיהם ורגליהם אלא מטין על צדיהן: בתחלה. כורע: חזינא לרב נחמן דכרע. תחלה וסוף: בהודאה דהלל. הודו לה' כי טוב: **מתני'** אם שגורה. אם סדורה תפלתי בפי במרוצה ואיני נכשל ונתכתי נובעת מלבי אל פי כל מה שאני חפץ להאריך בתחנונים: שהוא מטורף. החולה לשון אחר [*לשון] טורפין לו תפלתו בפניו* כלומר התפלה שהתפללו עליו מטורפת וטרודה ממנו ואינה מקובלת: **גמ'** אהייא. בהיכא ובאיזו מן הברכות הוי טעות בסימן רע: באבות. שהוא תחלת התפלה רמז הוא שאין חפץ בה: בורא ניב שפתים. כשהניב בריא באדם או מובטח על השלום: לא נתנבאו. הטובות והנחמות: עין לא ראתה. לא נראית ולא נגלית לשום נביא: רחוק. שהיה רחוק כל ימיו מן העבירה דהיינו צדיק מעיקרו: חלצתו חמה. שלפתו ניטלה מגופו החמה הוא החולי הקודחו, חלצתו לשון *חלץ מהם: לא חסרתם. טעה: כעבד. בן בית נכנס ויוצא שלא ברשות: כשר לפני המלך. שאינו רגיל לבא לפניו: חלונות. שגורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע: דמצלי בבקתא. בבקעה שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

הדרן עלך אין עומדין

קידה על אפים. ומייתי קרא אע"ג דאשכחן נמי בענין אחר יש לומר דקים ליה מקבלה דקידה על אפים ומייתי קרא דמסייעו: **חזינא** לאביי ורבא דמצלו אצלויי. פירוש שהיו מטין על צדיהן: **יכוין** לבו באחת מהן. והא דאמרי' בסוף פרק ת"ה (דף ל:) לעולם ימוד אדם דעתו אם יכול לכוין יתפלל ואם לאו אל יתפלל יש לפרש התם נמי באחת מהן: **חציף** עלי מאן דמצלי בבקתא. וא"ת הכתיב ויצא יצחק *לשוח בשדה (בראשית כד) י"ל דהתם מיירי בהר המוריה כדאמרי' בפסחים פרק האשה (ד' פח.) לא כיצחק שקראו שדה וכו' א"נ בקתא דהכא מיירי בבקעה במקום שרגילין שם בני אדם לעבור והולכי דרכים: **כסוי** חטאה. וטעמא לפי שאינו מתבייש על חטאו אבל אם מפרש חטאיו דומה שאינו מתבייש עליו ואמרינן לעיל פרק קמא (ד' יב:) כל העושה דבר ומתבייש מוחלים לו מיד:

הדרן עלך אין עומדין

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פ"ה מהלכות תפלה הלכה י:

סא ב מיי' שם הל' יג סמג עשין יט:

סב ג מיי' שם הל' יד ופ"ט שם הלכה ה טוש"ע או"ח סי' קלא סעיף א:

סג ד מיי' פ"י מהלכות תפלה סמג שם טור ש"ע או"ח סימן קא סעיף א:

[כוונת התו' מהא דאמרי' לעיל כו: ואין שיחה אלא תפלה]

סד ה מיי' פ"ו מהלכות דעות הלכה ג:

סה ו מיי' פ"ח מהל' תשובה הלכה ז:

סו ז מיי' פ"ט מהלכות תשובה הל' ב ופי"ב מהל' מלכים הל' ב:

סז ח מיי' פ"ז מהל' תשובה הלכה ד:

סח ט מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ו וסמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' צ סעיף ד:

סט י טוש"ע שם סעי' ה:

ע כ מיי' פ"ב מהל' תשובה הל' ה טוש"ע או"ח סי' תרז סעיף ב:

◆

רב נסים גאון

אמר ר' חייא בריה דרב הונא חזינא לאביי ורבא דכי נפלי על אנפיהו מצלו אצלויי. איתא במס' מגילה בפ' הקורא את המגילה עומד יושב (דף כב) רב איקלע (לבית) [לבבל] בתענית צבור נפל כולי עלמא על אפייהו רב לא נפל מאי טעמא רצפה של אבנים היתה ומשום אבן משכית אית דאמר דמשום האי טעמא הוו אביי ורבא מצלו אצלויי. במס' ע"ז בגמ' דבני מערבא בפ' ר' ישמעאל (הלכה א) אמרו עליה אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה על אבני בית המקדש רב מפקד לדבי רב אחא ר' אמי מפקד לאנשי ביתיה כד תהוון נפקין לתעניתא לא תהוון רבעין כארחכון ר' יונה רבע על סיטריה ר' אחא רבע על סיטריה: **אמר** רב (ששת)[כהנא] חציף עלאי מאן דמפרש חטאיה שנא' (תהלים לב) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. אית בפרק יום הכפורים (דף פו) רב רמי כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב (משלי כח) מכסה פשעיו לא יצליח לא קשיא כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו מפורסם רב זוטרא בר טוביה אמר לא קשיא כאן בעבירות שבין אדם לחבירו כאן בעבירות שבין אדם למקום:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לדבר עבירה מעיקרא ונתרחק:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' כהן גדול תחלת. כ"ב וסוף:

מסורת הש"ס

כנ"ל תוי"ט

(לעיל ה:) מגילה כב: שבועות טז:

[מגילה כב: ע"ש]

[הושע ה]

[חגיגה י: קדושין מט: מג. נדרים עב: נזיר יב: ב"מ צו. מנחות לג:]

ישעיה נז

סנהדרין צט.

ישעיה סד

שבת סג. קנא: פסחים סח. סנהדרין שם [ודף צא:] דברים טו

ישעיה נז

סנהדרין שם

[שם איתא ר"ל]

בראשית ב

[לעיל לא. ע"ש]

דניאל ו

סוטה ז: ע"ש

תהלים לב

מגנה

סיגרה של מימרות של ר' חייא בן אבא:

- ... כל הנביאים כולן...
- וכו'

מגנה

2 מעשים - תפילותיו של ר' חנינא בן דוסא